

פרק ראשון: לא עוזבת לו

רוֹבֵן מלפּה ממחלקת הרכש ביקש ממני להניח פתק או שניים על קברו של המהר"ל.

אשׁתו "לא עוזבת לו", טען. הוא זקוק לרחמי שמיים כדי לפתוח את סגור־ליבה, אם, אכן, הוא הביטוי הנכון לאותו חלק הגוף – "מך ונידח ומהלך קסמים".

"אחינו החילוניים, נידוני הגיהנום, מעלים את קווצת השיער ההיא על נס ומציגים אותה בראש־חוצות בחוברות מהודרות ובצבעים עזים, לבושתם ולבושת ערוות אמם". כבר דחפו לו דוגמה אחת או שתיים מתחת למשקפיו כך, במפתיע, כדי לעקוב אחר עיניו הפעורות בתדהמה ולהצחיק את הבנות שבמשרד, הוא יודע.

"משולש־ברמודה", אמרתי. אידיוט שכמוני, תמיד אני מצליח לתקוע בדיחה תפלה במקום הלא־נכון. אחר־כך הם מפרשים את מאמצי הידידות שלי כהתנשאות ושוטמים אותי עוד ועוד. "אתה יודע, רוֹבֵן, משולש של צרות בים – נכנסים ולא יוצאים – כמו השערות שלה שם".

"לא, לא!" תיקן אותי נסער, "מגולח לגמרי". מעולם לא העלה בדעתי כי כך הוא נראה "בלא כסות ואדרת: עלוב ועקום". עיניו הספיקו להלך בתלם לפני שחשך עליו יומו מן התדהמה. אולם כעת, בצוק־העתים... "לו התרצתה יונתי ופרשה אברותיה, הייתה הרווחה שבה לשכון בחלציי, ובא לציון גואל".

את כל הצדיקים המקומיים ניסה מחצור־הגלילית ועד לנתיבות – אבל "הפוסטמה עומדת במרייה". לא נותר לו אלא המהר"ל לבדו בפראג שבקצה הערפל.

הוא הפנה אליי את הדברים בסלסול מונוטוני מרוחק כאילו ניצב על פסגת הר נידח מפקיר תפילה בידי הרוחות.

עליתי לירושלים כעשרים ושמונה שנה לפני תחילתה של פרשה אחת מרגיזה ובלתי-מוסברת. אני מבקש לגולל אותה כאן מטעמים שאינם ברורים לי לחלוטין. אני מקווה שזאת האמת, אבל אפילו בכך איני בטוח.

הכניסה לרחם של אשתו של רובן מלפה אינה קשורה לעניין אלא בעקיפין כיוון שהתגלגלה אל ראש הסיפור מסיבות שהזמן גרמן - לאמור: סדר העניינים המחייב.

גם בלעדיה אני מתקשה להסביר את הצורך הכפייתי שהתעורר בי באחרונה להעלות את הדברים על הכתב, אלא אם-כן יינתן לכך פירוש רפואי. קראתי במאמר מלומד כי כתיבה כתרפיה היא אופנה אשר זוכה לעדנה בקרב רופאי הנפש והידעונים האחרים, ואתה, לך נחש!

זאת ועוד: סיפור כסיפורו של רובן מלפה, נפוץ ומגוחך ככל שיהיה, יכול לשמש מאיץ ללחצים הרוחשים מתחת לשטח. אבר-מין של אישה סוררת תמיד הילך כשפים על גברים מסויימים - בייחוד על הלשי אופי מן הסוג שלי. כרגע אני מסרב להכיר בכך.

הגעתי לירושלים באמצע שנות ה-60 מסניף המשרד שבמושבה. פקיד וטר. התקדמתי מאז, אין מה לומר, אך לא התקדמתי במידה שראוי לסכמה בספר משמים.

אנשים בגילי שהצליחו לטפס בסולם העקום של השירות הציבורי, מבקשים להם בשלב זה עיתונאי מובטל שיכתוב את זכרונותיהם. הם מאמינים שסיפור חייהם המוגיע מעורר עניין מחוץ למשפחה ומסתמכים במידה רבה על חוג החנפנים הצר המקיף אותם במשרד. זו התפתחות טבעית של האגו. ברוב המקרים היא בלתי-נמנעת. אין לה חשיבות, וגם אין בה ערך, אבל שיקולים שכאלה מעולם לא השפיעו על פקיד מדינה.

אני, מכל מקום, לא את סיפור חיי מבקש לפרוש כאן. הוא באמת חסר חשיבות מצד עצמו. את סיפור חייהם של בני-דור הניצולים אני מבקש לספר. לא בקורותיי המדובר, אף-על-פי שהמינוי שהיטלתי על עצמי - להיות נציג של הקבוצה המוכה הזאת - מחייב אותי לדבר על עצמי.

באופן לא מוגזם לדבר, ולא תמיד בגוף ראשון. עניין אחרון זה אינו נובע מן האגו חלילה, אלא מן התשליל שלו. בהמשך הדברים תראו שצדקתי. גדעון האוזנר, הכסיל המתנשא, התייצב אל מול אייכמאן הגדול, ובלי בושח הודיע לעולם כי הוא נציגם של ששת-המיליונים. "אֵהִיָּה עֲלֵי־כֵן אֲנִי לָהֶם לְפָנָה..." הכריזו ב'בית-העם' שבירושלים. לא פחות ולא יותר. חוצפה שכזאת! הרי רק במקרה נעשה הנאד הנפוח 'היועץ המשפטי לממשלה'. ב'מפלגה הפרוגרסיבית' היו צריכים לפצות אותו על שלא הצליח להיכנס לכנסת, ופנחס רוזן היה שר-המשפטים... ככה זה הלך כבר אז, אפילו בין היקים. ובכלל, מי ביקש ממנו להיות להם לפנה? זה מה שהשישה מיליון היו צריכים?

הייתה לו הזדמנות גדולה אחרונה לדעת מה באמת היה לגרמנים בראש כשהלכו ובנו תאי גזים. דווקא את זה הוא החמיץ. אייכמאן פשוט צחק לו בפנים.

ואם הוא - שלא שמע צריחה בלילות - נעשה פה למיליונים שהלכו, אני - אהיה נציג הבנים של אלה שבסוף המלחמה נשאר שְׁלָמִים מבחינה ביולוגית. הם שרדו כדי להפוך לפסיכים את מה שייצא להם מבין הרגליים מאז שסגרו את אושוויץ. משהו חייב לדבר בשמם של הזרעים הקטנים והמכים שלהם, אפילו יתקל בחומה של חירשים.

ואם האוזנר העמיד את עצמו ואת הבינוניות הענקית שלו למען ההיסטוריה היהודית - מותר לכל אחד. גם לי יש בינוניות מלוא-השק, ואיפה כתוב שרק אפס אחד רשאי לחוש במשק כנפי-ההיסטוריה? גם אני אפס. גם לי יש זכויות.

האלטרנטיבה היא לצרוח מתוך שיבה - וקירות חדרי דקים.

נשוב לירושלים של ערב 'ששת-הימים'. הייתי אז כבן עשרים. היה לי פטור משירות-צבאי בשל סיבות רפואיות שאינן קשורות לנפש; הפגמים הגופניים שבי הקדימו אותה בהכשלת הקריירה הצבאית. התענוג היחיד שיצא לי מן ההליך המבוזה היה לראות את מבטי האכזבה בעיניו של קארל כשהתברר לו שאני קאליקער*.

פגם מולד נוסף בי הוא השליטה בידידיש. בקרב המנגנון הירושלמי הנמוך של שירות המדינה זה היה מתכון ודאי לכישלון. הוא נהנה אז מנציגות מזרחית חזקה סחופת רוח לאומית נוסח 'בית-ר-ירושלים'. חרף המאמצים המוקדמים שעשיתי על-מנת להתערות בסביבתי נחשבת בה לבטע זר שטרם הגיע מועד הטמעתו באצולת הקטמונים ומוסררה. זו שאבה את מקורותיה מן הקהילה הספרדית של שנות המנדט ומן המעברות של שנות החמישים, עטתה כסות של התנשאות מרירה וכלפי אשכנזים מסוגי הדיפה קור והסתייגות. היידיש – נמוכה כגגות השטעטל¹ ואפורה כסמטאות 'מאה-שערים' – לא העזה להתמודד עם שירתה היגעה של אים-פולתום. כזה היה המצב בחדרי המשרדים של המבנה המנדטורי המתקלף שהיה לי לבית... בית מחסה שבדיעבד.

לאחר כעשור השלמתי עם מעמדי שאינו בר-תיקון. שמואל פלורנטין הסביר לי את חוסר התוחלת שבהשתדלויותיי ברגע של אמת ושל חצי-בקבוק 'אוזו'. הוא תיעב אשכנזים תיעוב עקרוני וברוחב לב כלל בהם גם את אשתו. כמו כל אנטישמי פרוע היה לו אשכנזי אחד שאותו אהב ושעליו שמר כמיטב יכולתו. חלפו כמה וכמה שנים עד שהבנתי שאני הוא זה שזכה במכרו. שלא כמקובל, אפילו טפסים לא נדרשתי למלא.

כך או כך, בתום תקופת הסתגלות כושלת חדלתי מן המאמצים להבין את העגה הירושלמית, ומן הניסיונות המגוחכים לחקות אותה – נמנעתי לגמרי. בהדרגה גיליתי את הנוחות שבהיעדר אינטימיות עם סביבתי המיידית. טוב היה להכיר את רחובות העיר, רוכליה וחנויותיה, אבל לחוש בהם זרות מגוננת כאילו אני בבוסטון או בניו-יורק. הייתי תייר נצחי בעיר הנצח, אם תרשו לי ניסיון התפייטות זנית.

במושב ילדותי מוכה השיגרון איני יכול לצאת לרחוב בלי שיסתכלו בי כבעומד להישלח לתא-הגזים. כאן אני אלמוני נעדר זכויות, וטוב לי בכך. ככל שגברו מאמציי להשתחרר מנטל הזכרונות של הכפר, למדתי להעריך זאת.

בירושלים שלפני בוא הרוסים היו, ברוך השם, כמה וכמה יהודים מארצות החום שסברו בקול כי שואת יהודי-אירופה לא הייתה אלא סכסוך פרטי בין הגרמנים לבין האשכנזים. אמנם, היא ראויה לציון מסויים שהרי

* יידיש: עיירה יהודית.

כל ישראל אחים זה לזה, אך לא בממדים החולניים שאנו עדים להם מסיבות של אפליה עדתית. הם צודקים, כמוכן. בעצמם אינם מבינים עד כמה שהם צודקים. הם קולניים וכעוסים, ונשמעים כמו מהדורה מוקדמת של צ'ארלי ביטון. אני חב להם את שפיות דעתי.

התבוננתי במלכה חפוי-הראש, וגל של אהדה שטף אותי: "לא עוזבת לך, רובן?"
 "אתמול בלילה ניסיתי. ניסיתי וניסיתי. לא עזבה לי. קשת-עורף, ולבה - חור פתן."

מבטיו הכבויים היו נשואים אל מעבר לכתפי. אני משער כי כך בחר לעשות כדי לקנות לו מעט ריחוק מתנשא ברגע קשה של השפלה. כך נהגתי גם אני כשהייתי נכנס אל חדרה של זילפרשלאג לדון בדרגתי המעוכבת, וליבי עמוס קללות.

בהשוואה לרובן הייתה העברית שלרשותי חד-גונית ונעדרת יומרות. היא אפילו לא התקרבה לססגוניות הפרדוקסלית של שפתו שהייתה תערובת של לשון-חכמים ושפת 'מחנה-יהודה' במיטב ביביה.

על-פי חשבוני, היו עיניו מכוונות אל תמונתו של 'חווה-המדינה' שמאחוריי. לרגע נדמה לי כי בין השניים מתפתח דיון מהותי על מקום האמונה ברעיון 'מדינת-היהודים', ורק מטעמי נימוס לא רומזים לי רובן ותיאודור שלא אתקע ביניהם ואצא מן החדר. נציגיו של הקב"ה בפאזל" איחרו, אמנם, להופיע בשל ההמתנה הבלתי-מסתיימת למשיח, ואולם מרגע שפקדו את אולם הקונגרסים, שוב אי-אפשר היה שלא להתחשב בדרישותיהם הקדושות. ואלה - קדשותן הלכה וגברה מקואליציה לקואליציה, החל מזו של בן-גוריון ועד לזו שתכבה את האור כשהכול ייגמר...

אלה היו שרעפים, כמוכן. הם מרבים לפקוד אותי לאחר ארוחת-הצהריים במזנון שבקומת המרתף. האוכל אצלנו גם וכבד, ומערכת העיכול שלי שוב אינה מה שהייתה.

זמן קצר לאחר שהגעתי לירושלים פרצה מלחמת 'ששת-הימים', והעיר 'חִבְרָה לָהּ יַחְדָּיו' מתוך רגשה אימפריאלית רווית דמעות. מסעדות

* עיר בשווייץ. מקום התכנסותו של הקונגרס הציוני הראשון (1897).

העיר-המזרחית הפכו בין-לילה מטרה קולינארית מועדפת על בני-דורי: גנרלים לשעה אחוזי תזוית, מנגבי חומס שורץ חיידקים ואוכלי נבלות על אש.

הייתי אז צעיר. היו לי חלומות גדולים וקיבה של ברזל. הייתי מסוגל לטעון אותה פיגולים עוד ועוד ועם רדת החשכה לגרור אל חדרי בחורה חדורת רומנטיקה - חמש קומות תמימות ברגל. רק המחשבה על כך מעוררת בי היום פיק-ברכיים.... הנה עולה לו גיהוק נוסף משיפולי הבטן, גיהוק של אש וקופסת הסודה שלי ריקה. בדרך הביתה אעצור אצל ברוך במכולת...

הרהורי התמידו שניות אחדות. מחשבתי שבה והתמקדה. שפתיו של מלכה היו חשוקות בזעם אין-אונים: שנה, שמונה חודשים ועשרה ימים למן הפעם האחרונה ששער-הרחמים נפתח לפניו. הפנקס פתוח, היד רושמת, וצערו אינו יודע גבולות. הוא משבש אצלו את שיקול-הדעת. הסיבה היא הזרע. הוא גואה בו וגואה, מתערבב בשכל ומעכיר את צחותו.

בדרך-כלל לא יעלה על דעתו לפנות ל'מישהו משלכם' בנושא תשמיש-המיטה. עליונותו הזקורה לטוב של הגבר המזרחי על-פני אחיו מארצות החזירים, אסור לה שתהיה נושא לוויכוח. הודיתי לו בליבי על שנמנע מלעסוק בשאלת הגודל. שמעתי בעניין רמיזה מן הפְּרָחוּת שבמשרד, ודי היה לי בכך.

כבר פנה יותר מפעם אל מכשף אשכנזי ידוע המתגורר בפני-ברק ומתמחה בגחמות ה'יימח שמו' אצל נשים סוררות; אולם הוא, המנחש, נושא תואר 'רב', והתורה, בהיותה מיוצגת במדרגה גבוהה שכזאת, שוב אינה מבחינה בצבעם של אחינו בני-ישראל.

המפא"יניקים הבדילו בין שחור ללבן, אבל אז הופיעו הרב עובדיה ואריה דרעי והראו להם "מהיכן הלווייתן מטיל מימיו". בזכותם יכול היום פרענק לפנות לווי-ווי לעזרה בלי לחוש מושפל... יכול היה לבקש ממני להניח פתקים אחדים על קבר הצדיק בלי פרשנות מפליגה, אולם יושרו הפנימי, הטבוע בו, מונע זאת. הוא עושה אותי שליח לדבר-מצווה, ועליי לדעת את האמת כדי ששליחותי תעלה יפה.

אי־נוחות הלכה ותפחה בגרוני. בניסיון להפסיק את המונולוג היגע של האיש מר־הנפש שבתי ונאחזתי בזנב הומור אקראי: "רובן, איתי אתה לא צריך לדבר עברית של ירושלמים, 'מאיפה משתין הדג' – די טוב בשבילי".

הוא התבונן בי בהתנשאות של מפסידים: "אני מתכוון: 'מהיכן הלווייתן מטיל מימיו'. אל תתקן אותי! אני מדבר עברית של תלמידי־חכמים, ואנחנו בירושלים – כאן היידיש לא תעזור. תתחיל להשלים עם זה!"

הוא הפנה גב אל החלון שבהמשכו השתרעה 'מאה־שערים' ושבתקע מבט בד"ר הרצל שמולו, מתעלם מנוכחותי: "אתם, האשכנזים, עד שתלמדו להחזיק באישה כמו שצריך, יהיה כאן, חס־וחלילה, מיוזג גלויות שלם. הגבר המזרחי ידמה לפול שבישלו יותר מדי ועשו ממנו קקה. כבר היום יש זן משונה של גברים שהצמיחה הארץ המשחיתה הזאת, 'מרוקקים' שמם: חצי מרוקאים, חצי אשכנזים־קקים – לא שור, ולא חמור. יצורי כלאיים אומללים – מביאים הביתה זר פרחים בשביל לקבל בצדייה את המגיע להם מן הכתובה בחתימת רב. לידי כך הגיעה המודרניות המקוללת".

היה ראוי להפיל את הממשלה בשל השערורייה הזאת, שתחילתה בחזון המדוחים של דויד בן־גוריון, זכר צדיק לברכה. הצרות שמתרגשות עלינו – מקורן בחינוך־הממלכתי שלו, אבל הוא, רובן, עובר על כך לסדר היום. בחריקת שיניים עובר שכן זה אינו הנושא, אלא אשתו, יימח שמה, שהדיבוק נכנס בה ואטם את שערי ליבה ועוד שער אחד שמראהו רחוק מלשובב את הנפש, אך בהיותו מוגף – החיים אינם חיים, חייו שלו, על־כל־פנים.

בעניין הזה בערך הוא במשרדי, ובידו פתק או שניים... שלושה, ליתר דיוק, מגוללים בקפידה ואחוזים בנייר דבק אמריקני משוכח שניתן לקבלו במחלקת הרכש אם יש לך קשרים עם המנהל, גם הוא יהודי מוגרבי* ירושלמי מקצועי, ובעגה המקומית: ירושלמי אסלי.

שלא כמו הלאנדסמן** הכחוש שלו, המנהל של מחלקת הרכש, יוסף

* מערבי – כינוי ליהודי מצפון־אפריקה.

** בן אותה עיר מעבר לים.

'המזריע', הוא גבר רחב כתפיים, רב-אונים ושעיר. כבר עשרים שנה הוא מהלך קסמים על אשתו ועל עוד חצי-תריסר פקידות. הללו נוהרות לחדרו הנעול כדי שיעשה בהן מעשה. כך על-פי השמועות הכחולות, התלויות מתחת לתקרת המזנון כעשן סיגריות סמיך.

הגבר הגאה שמולי סוף-סוף השפיל את עיניו. הוא לא ידע את נפשו מצער. יוסף 'בעל-החטאים', כפי שהוא מכנה בלעג את הממונה עליו, איש גס ואוהד פרוע של 'בית-ר-ירושלים', אינו הולך לבית-הכנסת, ומה יש פה לדבר – אינו מסוגל לעיין בדף-גמרא. אף-על-פי-כן נשים נמשכות אליו כפרפרים אל המנורה. הוא, רובן, צדיק אמיתי ובר-אוריין, ולו אישה אחת שדעתה נשתבשה עליה, ממש נעשתה אלימה וזעופה בנושא. רק השם היושב במרומים מבין מדוע. מקרה פרטי. ביש-מזל. חלילה מלהקיש מכך על מעמדו של הגבר המזרחי בחיק יונתו.

– כן, רובן, דיברנו על זה. אין טעם לחזור על הדברים.

– כן, כבר דיברנו. אין טעם.

שש-מאות וחמישה-עשר יום חלפו מאז טבל עטו בקסת הקסמים שרכש בדין וכדת משה וישראל. מאז טרוקה הדלת בפניו, ושרביטו בטל מעבודת הקודש. גרוע מכך, לעיתים, בנשף, הוא נדמה בעיניו לליצן של קרקס המהלך צוהל והגיגי ברחובות ריקים מאדם, מגופף במקלון הכסף שלו להמונים שאינם...

נדהמתי מן המטאפורה היפהפייה. בוודאי שאב אותה מחלומות החשק שלו. הרעב עושה דברים נפלאים לבני-אדם. קארל היה מדגיש את זה בלי סוף בימים שעדיין נאלצתי להקשיב לזבל שלו.

הקפדתי שלא להעלות על פניי הבעת הפתעה. ומה אם יתפכח האיש מן המונולוג הדביק ויגיע למסקנה שאומללותו אינה מעוררת בי אלא צחוק? אחר-כך כבר לא אוכה ליהנות משירותי המשרד שלו. ממילא אינם עומדים על הגובה הדרוש וניתנים לי בחוסר חשק מופגן.

נחזור אל משולש-ברמודה.

בתחילה לא הבין המסכן את גודל המכה שניחתה עליו. הסוררת לא מייד עברה לחרפות ולגידופים בכל פעם שנושא תשמיש-המיטה התרומם ביניהם. היא טרחה להעביר את רוע הגזרה בנועם כמו במשפחות הכי-טובות. 'לא הערב, יש לי כאב ראש' – הייתה בוודאי הפחותה

שבהתחמקויות. גם כך נדף ממנה ריח של תרבות אשכנזית דוחה. אני מתכוון לתירוצים של ממש שהלכו והשתכללו עד ששמו ללעג ולקלס אפילו את סיפורי נאָסר א דין.

קחו לדוגמה את עניין הנידה. כמה זמן יכולה זו להימשך לדעתכם?:
 "אצל האשכנזים המתפקדים: שלושה ימים בדוחק, אלה ערפדים של ממש.

אצל אחינו, בני־המזרח שיצאו לתרבות רעה: שבוע ומקלחת.
 אצל יראי טומאה ומקדשי השם: שמונה ימים, ולא לפני שטבלה במקווה כדי לטהר אותו האבר המגונה, ושנו: 'אִשָּׁה חֲמַת מְלֵא צָאָה וּפְיָהּ מְלֵא דָם...!'

ומלפה מלפה? חודש, חודשיים ושלושה נמשכת אצלה הנידה, והדם ניגר באין מעצור... פכפכחה... עלינה!!! שישה חודשים לא הלכה למקווה, השרמוטה, כדי שלא אבוא אליה. אחר־כך הלכה לגניקולוג של אשכנזים ב'שערי־צדק' כדי לשכב על המיטה, לפתוח רגליים ולעשות 'אָהָה...!', והוא, אמריקני מגעיל וחובש כיפה אדומה כמו האפיפיור – לו מותר להציץ ואחר־כך לקמט את המצח ולהגיד כמה מילים שאף אחד לא מבין. ואילו אני, שנתתי לה את הזיעה שלי, שהולך בשבת לבית־הכנסת של המערביים לסלסל כמו אבא, זכרונו לברכה – לי אסור. מה חטאתי? מה פשעתי?"

"מספרים במשרד שמחר אתה יוצא לחופשה ובשבוע הבא נוסע לפראג. תלך שמה, לבית־הקברות היהודי, תניח בשבילי פתקים על קברו של רב אריה." אולי ירחמו שמיים וצדיקותו של הקדוש תחליץ את רובן מן המצוקה הקשה, המועכת בחלציו. לא שאינו יכול לעשות כמנהג החוטאים ולפתור את בעיותיו בעצם ידו האיתנה, אלא שאלה יירשו גיהינום, והוא – מקומו בגן־עדן מובטח. ואם יועילו הפתקים, בוודאי ובוודאי תבוא התאפקותו רבת־הייסורים על שכרה, תגולל את האבן מפי המעיין ו...

"אבל המהר"ל אשכנזי", הקשיתי בפרץ של רשעות בלתי־מזיקה. "אשכנזי מתנשא. כמו ותיקי מפא"י."

שטויות! לפני גירוש ספרד היו כל היהודים אחים. לא הייתה מפא"י, ולא היו אשכנזים שהעیزו את המרוקאים למעברות ולעבודות דחק. חוץ מזה, בספר נידה אחד מצא רובן כי המהר"ל – מקורו בספרד. בדבר אחד אין ספק: "הגולם שיצר היה אשכנזי גמור, ומתוך שהיה 'משלכם', מתבררים דברים סתומים שלא ראוי להרחיב עליהם את הדיבור כדי שלא לפגוע בכמה פקידים רמי-שררה ולהביא למחלוקת בעם-ישראל."

מדוע תחב לידי רובן מלכה שלושה פתקים דווקא, אין לעילידי לומר; אלא אם-כן הייתי פותח אותם בהיותי במטוס של 'נתיבי אוויר צ'כיים' על-מנת ללמוד את תוכנם. לא חשבתי לעשות כן; גם לא עלה בדעתי.

איני בא מבית טוב, כפי שאתם חושבים בוודאי. אני בא מבית רע, כפי שעוד אוכיח לכם, וכפי שהראה לי רפאלי שלב אחר שלב במפגשים המתישים שלנו. הצצה במסמכי זרים היא לי סיפור של מה-כך. העניין אחר: בסתר לבי התייראתי מן הצדיק הפראגאי ומחמת ידו. הליבראליות הרשומה שלי לא ניצבה איתן למולו ואל מול אגדות הגולם, מעשה ידיו. מה לעשות, אנשים מן הסוג שלי בנויים מסתירות. אמנם, רב לובה משך לו את פתק החיים מתחת ללשונו והפכו כלי-חרס, אלא, כמאמרו של רובן, אצל האשכנזים לעולם אין לדעת. מלבד זאת, לאחר הגיתוך והרחמים של הדקות הראשונות, לא עוררו בי פתקיו של מלכה כל עניין.

גם לא היה ברור לי לגמרי אם אמלא את משאלתו של עובד האלילים ממוסררה, במקרה שאגלה, לשם הדוגמה, כי בית-הקברות נמצא בקצה העולם, כפי שאכן עולה מן 'הפרוטוקולים של זקני-ציון'.

בסמניון של אטינגר בגבעת רם: בדקנו את התרגום מן המקור הרוסי, ולא התקשינו להבין מדוע נבחר דווקא בית-הקברות היהודי של פראג למרכז העולמי של כדור-הארץ. 'הפרוטוקולים' הם כתב-פלסטר, זיוף וגבבה, פרי מוחם הקודח של הרמאן גדשה ושל סרגיי נילוס*, אין להתייחס אליהם ביתר רצינות מאשר לפתקיו של רובן. אמנם פתקיו של רובן אינם זיוף ונכתבו בלב אוהב, אבל גם הם שאולים מממלכת

* Hermann Goedsche, Sergey Nilus — אנטישמים. ממחברי 'הפרוטוקולים של זקני-ציון'.

האשליות. אדם מודרני יבוז להם. המדע והתבונה ינצחו בסופו של חשבון: בנו של רובן כבר יהיה מתכנת מחשבים או עורך־דין, בתו – לבוראנטית או דיילת ב'אל־על'. היא תתלונן על הטרדה מינית מצד הקברניטה ותכתוב פיצויים שיופקדו לזכותה בלוקסמבורג...

אשליך את הפתקים במקום שאשליך, אספר למלכה מה שאספר, ואם תעמוד אשתו בסירובה להעניק למסכן מחסדי גיל־המעבר הצומקים שלה, יצטרך המהר"ל להעמיד את יוקרתו על כף־המאזניים, ואני פטור! 'אפיל עליו את התיק', כמאמר החבר'ה. אם ירצה השם, תעמוד לי זכות הליבראליות האתאיסטית שלי, ואיש לא יוכל לבוא אליי בטענות.

המהר"ל, אני מניח, היה איש נאור. סיפורו הפנטאסטי של סר ג'והן רֶטְקֶליף* לא היה מעורר בו אלא צחוק. אל בעייתו של רובן מלכה היה מתייחס ביתר רצינות, ואולם לא יותר מן הנדרש לטיפול בגולם שכזה. המינימום ההכרחי, במילים אחרות.

עמדתי לנסוע לפראג באותו השבוע מסיבות שלא היו מובנות לי במלואן ועדיין ממשיכות להיות תעלומה בעיניי – כמו עצם כתיבת הסיפור הזה. כבר דיברנו על כך.

אמת הדבר ונכון – חברת 'נתיבי אוויר צ'כיים' הציעה מחירי חורף נוחים להתמיה מתוך שמחת תחרות קפיטאליסטית שרק קומוניסטים לשעבר מסוגלים לה, אולם לא היה בכך כדי להסביר את נכונותי להתמסר לקור של שתים־עשרה מעלות מתחת לאפס ולזיהום אוויר המפרסם את שמה של צ'כיה בעולם לא פחות ממעיינות המרפא של קארלסבאד.

סוכן הנסיעות ב'מרכז־כלל' שבירושלים חשב אותי בוודאי למטורף גמור ונמלא רחמים על הצפוי לי בעיר הקודרת שמלבד ה'לאטרנה'־מאג'יקה** וביקור בטרֶזֶיִנְשטאט הסמוכה אין בה אתרי בילוי ראויים. הוא דיבר בכובד־ראש מהונהן של אנשים שאינם רוצים שיאשימו אותם בהונאה: "כדאי שתשקול שוב את הטיוול לאי־סיישל. המחיר טוב, האקלים מצוי, ואין שם אפילו נערה אחת ראויה שאינה ממהרת לחשוף את השדיים להנאתה ולהנאת הזקנים". רוברט מסוכנות הנסיעות כיוון,

* שמו הספרותי של הרמאן גדשה.

** להקה צ'כית ידועה.

כנראה, אליי שהרי הזמנתי אצלו כרטיס בודד ונראיתי קשיש ועייף וזקוק למנוחה מן הקטטות הבלתי־מסתיימות במתחם הממשלתי המתפורר. למדתי על כך חד וברור מבבואתי. כמה דקות לפני שנכנסתי לסוכנות הנסיעות, נשתקפה לי זו מן המראה הגדולה הקבועה על המדרכה לצד חנותו של הזגג. במאות הקודמות נהגו אופי אירופה לפזר קינמון על המדרכה הנמשכת מחנויותיהם על־מנת למשוך לקוחות רעבים. אם נהג משה מועאלם כמעשה האופים מהאמבורג, נהג בטיפשות שהרי מרבית האנשים שחלפו על־פני חנותו היו קשי יום ומכוערים לא מעט, ובוודאי לא ביקשו מן המרָאָה של משה שתשקף להם את דמותם בדיוק בלתי־מתפשר. ירושלים, אמנם, נצחית ועמוסה קבין של יופי, אך הדמויות המתהלכות בה – מתחלפות ואפורות.

ואולי אני טועה, ורק לי נשקפה דמותי סחוטה וחסרת חיים ומתיישבת עם המלצתו של רוברט על איי־סיישל ועל נערות מעורטלות המקימות מקברם את המתים. למעשה, ייתכן שאני נראה כמו כל זקן מלוכלך ותאב חיים, השולח יד מבולבלת, כביכול, כדי לגעת להרף־עין בשדיה של אישה באוטובוס דחוס – אין לי אפשרות לדעת. על־פי דוגמת הזונות, רוברט התכוון, כנראה, למשהו אחר הרשום על פניי.

הצעירות עומדות ברחוב שמתחת לכיכר העירייה ולבניין הדואר. בכל פעם שאני עובר שם, מזדרזת אחת מהן להציע לי את שירותיה. תרופה טבעית להפגת הבדידות. נוטלים אותה בהתמדה מאז שחר ההיסטוריה, ובדרך־כלל אינה מלווה בתופעות לוואי כמו התרופות של קופת־חולים. רפאלי ממליץ עליה מידי פעם, אך מזהיר מפני היסחפות ומקפיד להזכיר את חשיבות הקונדומים.

הוא והבנות מן המפלס התחתון טועים במידה רבה: לאור פנסי הערב ועל־פי לבושי המרושל, בדידות רגעית נראית קבועה ודרמאטית. במציאות היא מעיקה הרבה פחות. אין להתייחס אליה ברצינות. ספר טוב וכוס תה במעמקי המיטה בליל סופה וקור עוד לא הרגו אף אחד. צריך גם לזכור שמדובר בקורוועס*. גם פסיכולוגים לא יתעניינו בכם, אלא אם־כן תשלמו להם, ואולם ניסיון להשוואה יהיה במקרה הזה

אישי ולא הוגן: רפאלי מעולם לא דיבר איתי על כסף, רק מזכירתו מקפידה לשלוח אליי חשבונית מנופחת בסוף החודש, וזונה היא הרי זונה.

אל תקבלו רושם מוטעה. איני מגנה את היצאניות. הן משתמשות, אומנם, בשפה מחוספסת המתאימה לחצאית מופשלת בחוסר סבלנות, אולם על-פי-רוב כוונתן טובה. חוץ מזה, הן אינן טועות לגמרי ביחס לבדידותי. כבר רמזתי על כך.

מי יודע, אולי שיממון התעסוקה דוחף אותן להחליף משפט או שניים עם אדם שפניו מוכרים. עיקר עבודתן עמידה ברחוב; שעות ארוכות ומתישות. הדפיקות עצמן אינן גוזלות זמן רב, כפי שיודעים כולנו. הן בני-אדם וזקוקות למעט גירוי תרבותי, לא?

ועוד זאת: הצעותיהן, אם אפשר לכנות זאת כך, אפילו אינן מתקרבות לאגרסיביות של הגמחש"אים* הירושלמים המזוקנים, שעניניהם – עיני גנב, ואגרופיהם הולמים בדלת ביתך בדיוק ברגע שהתחלת את מנוחת אחר-הצהריים. ומה אלה נותנים בתמורה? המלצה לזה שיושב בשמיים ושום דבר לא מעניין אותו כבר אלפיים שנה. כשאני מרחיק אותן בניד ראש, קורה שאחת מהן מאבדת מעט את סבלנותה: "יאללה, יאללה, היו לי יותר אינטיליגנטים ממך. תעשה כאן פרצוף של 'היכל-התרבות', אבל שם למטה מתפוצץ לך. זה קורה גם לחתיארים. אנחנו יודעות את האמת. תבוא איתי כאן מתחת למדרגות. תכניס אותו דקה. תשפריץ! תלך! מה כבר יכול להיות, הא?"

לא ברור לי מדוע אני נרתע מן ההזמנה. באמת, מה כבר יכול להיות?

כך או כך, לאחר מונולוגים שכאלה אני מקפיד להודות להן בחיוך של תודה על שאירחו לי לחברה לדקה ארוטית עזה שכעת תפרנס בכבוד את דמיוני כל הערב כולו.

רציתי לבקר בפראג. איני יודע למה.

תכננתי לשמור את הנסיעה לעצמי, אלא שבטופס של בקשת החופשה נאלצתי לרשום פרטים אחדים. השד יודע מדוע התקשיר מתיר לממונים

* אנשי גמילות חסד של אמת.

להיכנס לנו למכנסים. אני יכול רק לשער כי אחת מהפקידות של מדור־המשכורות, מידידותיו של יוסף 'המזריע', לחשה באוזניו את סוד נסיעתי.

רודף־השמלות הזה הוא ביסודו נשמה טובה. סרבנותה של מלכה מלכה לא חדלה לעורר בו תימהון ואהדה לרובן הנמק לעיניו. עצותיו לגבר המסכן לפרוק את מטענו המכביד בחיקה של נערה מחבר־העמים שהוא, יוסף, יארגן לו בהינף טלפון ואולי אפילו על חשבון קופת־הסעד של העובדים – נפלו על אוזניים אטומות. בכל שבת הוא, רובן מלכה, מקפיד ללכת לבית־הכנסת וכאביו לפניו מסלסל שם את מקומו המובטח לו בגן־העדן. הישגיו רבים מדי, ולא יסכן אותם בשפיכת זרעו לריק בין רגליה של טאטיאנה.

יוסף לא נואש. באחד הקורסים המיותרים המתקיימים לצורכי "גמול" השתלמות" שמע הגבר המצליח על נפלאות המהר"ל, ומשנודע לו אודות נסיעתי לבירת בוהמיה, קישר בין הדברים ושלח למשרדי את רובן כדי שיתייצב מול תמונתו של הרצל. את ההמשך אתם כבר מכירים.

יכולתי, כמובן, לומר לו, לרובן, כי שיניתי את דעתי בעניין פראג, וכי באי־סיישל אני מקווה למצוא מרגוע לרוחי הרצוצה. בשעות האחרונות התחלתי מהרהר הרהור שני באשר לתבונה שבנסיעת חורף למרכז־אירופה. בכל מקרה, חשבתי בליבי, מראה שדיהן של הנערות לחוף האוקיאנוס היהודי כשאשוב ארצה ואחלום אותן בדייקנות זבת ריר, עשוי להועיל בעניינה של אשתו היבשה לא פחות מפתקים אחדים ומגוחכים הנתחבים בסדקיו של קבר בן ארבע־מאות שנה, לא לפני שנעטפו בנייר־דבק אמריקני משובח.

תהיתי ביני לביני: מה יקרה אם אקח את הפתקים העלובים, אטמון אותם בבקבוק של 'קוקה־קולה' ואשלח על־פני הגלים. אשב אז נינוח על סיפון אניית־תיור המקיפה את איי־סיישל הצחורים, בחברתי נערות כמהות שיוזף וכמה קשישים כמוני המתעבים את עבודתם ואת הקהל שאותו נועדו לשרת. הבקבוק יעשה את דרכו לאן שיעשה, ואני וידידי התשושים וחסרי הערך נתענג על מראה חמודותיהן של הצעירות התווזות ונשתוק.

אנחנו עובדי מדינה; חבורה בינלאומית, הנמנעת מטריקת דלת המשרד

והליכה הביתה מחמת היראה שהיא מתיירתת מהעתיד ובשל הכבוד שהיא רוחשת לאימא פנסיה. אנחנו הפרולטריון העולמי האמיתי, חבר לנין, רק איתנו תוכל להפיץ את המהפכה המחורבנת שלך. הלא בארץ תרבותית המכבדת את עצמה, תמיד ימצאו משרתי ציבור מנוכרים הגורמים נזק יותר מתועלת והתקועים במשרדיהם כעצם בגרונם של הממונים. ובכל מדינה ממדינות־הים, פרימיטיבית ככל שתהיה, ימצא גבר שאשתו מאסה בקסמיו, וכל חפצה שיניחו לה לנפשה.

ומה הקשר שבין הדברים? אין הרבה קשר, למעט זאת: מי שמצפה מפקיד ממורמר המעכב אישורים כשיטה שיפתור בשבילו בעיות של תשמיש־המיטה על־ידי הליכה לבית־קברות ישן, אינו ראוי לתשועת שמיים. וכי יש היגיון בדיעה כי דווקא בבית־הקברות היהודי הישן של פראג ימצא המענה לענותו של רובן הכואב, ושער־הרחמים הבלה מוזקן של מלכה יפתח חורק כדי לקבל אורח נשכח, ולא בדיוק רצוי? דווקא שם?

על־פי הפרוטוקולים של זקני־ציון, אי־מתי, בחג־הסוכות, מתכנסת מועצת היהודים בין המצבות הישנות כדי לחלק מחדש את כדור־הארץ בין נציגיו של הגזע השמי המקולל. והלא בית־קברות שכזה, שבו נחתכים גורלותיהן של אומות, מן הראוי שינוצל למטרה מרחיקת לכת: מציצת דמו של העולם הנוצרי בידי גבירים יהודים מעוקלי אף מבית־מדרשו של רוטשילד. חשוב, אפוא, כי לא תבוזבו קדושתו הקטלנית כדי לעורר במלכה מלכה העיקשת געגועים לאביונה חיוורת.

נכון שהסקטור הציבורי במדינת היהודים הגיע לשיאים לא־נודעו של חוסר יעילות, אבל כאן, במקרה של רובן, אנחנו באמת עוברים את הגבול – אי־אפשר לצפות מן הטיפש הזה שיבין את האבסורד שבבקשתו. אהיה על־כן אני לו לפה, ואקבל על עצמי אחריות בשביל שנינו. מסיפון אניית התיור המקיפה את איי־סיישל ייראו הדברים בערך כך: בקבוקים של 'קוקה־קולה' או של 'פפסי' יצוקים בתבנית מעודנת, אם גם תת־מודעת, של פאלוס אוניברסאלי, פונים זקופים ויהירים אל הצעירים והצעירות המתרבים בקצב מבהיל על־פני הפלנטה הזאת.

סחוף תדווה מותר הנוער הזה מאחוריו גל עכור של חרדות בקרב בני הארבעים פלוס, ומשהו הקרוב לפאניקה בקרב בני החמישים פלוס

הנאלצים, לא עלינו, לקום פעם־פעמיים בלילה כדי לרוקן את השלפוחית שבלוטת הערמונית התופחת דוחקת.

בקצרה רבה: בקבוק מחוטב היטב, תוצרת ארה"ב וכיום אזרח־העולם, המסמל גם נעורים וגם אונים עזי זרמה, יכול לעמוד לשירותו של רובן באותה הנאמנות המפוקפקת שבה תעמוד לו זכותם של סדקי מצבה מתפוררת בבית־קברות יהודי ששמו יצא לתהילה בקרב כל שונאי־ישראל, יימח שמם וזכרם.

יד על הלב, כיצד יוכל הגבר המסכן לנחש את גורל פתקיו ומסעותיהם בעולם הרוחות אם ברגע האחרון אבחר לשנות את מסלול טיולי, כפי שאני נוטה לעשות כרגע? גשמי דצמבר היו לי לזרה. נפשי עיפה מן ההיסטוריה היהודית רבת־המכאוב, והיא יוצאת אל חולות לבנים שטופי שמש ואל נערות דקות גזרה ורעננות שדיים.

אחת מהן תשליך לבקשתי את הבקבוק בי־ש־המזל, ובו פתקיו של רובן. מבט קצר במפה יבהיר כי לפראג הוא כבר לא יגיע – אבל למי אכפת? נשב אז כולנו על סיפון היאכטה המקיפה את האיים. היפה לא תסרב לבקשתו של איש זקן ועצוב. אפילו לא תשער בדעתה איזו שמחה יגרמו לי שדיה המקפצים בשעת הטלת זין־הזכוכית למים.

שיקסע* צעירה ונלבבת יכולה להועיל כאן לא פחות מתפילה נרגשת בבית־הכנסת של המוגרבים. צריך לגלות קצת רוח ליבראלית. רובן לא צריך לדעת. אפילו רב לובה לא חייב לדעת הכול.

הסיכוי הוא פיפטי־פיפטי, אבל אם הטריק המלוכלך הזה יצליח, אפשר יהיה להעריך את שליחות המצווה שלי גם על־פי התוצאות. מראה פניו הקורנים של רובן אחרי שבלילה הכניס אותו לדקה והתיז, יהיה שווה את אי־הנוחות שאני נוטל על עצמי בהסתרת האמת. לא שיש לי קושי לשקר למען מטרה טובה, אני עושה זאת מגיל צעיר ובהצלחה רבה; אלא ששקר למען שלוות המפשעה של אדם לא ראוי כרובן מלפה הוא באמת מעשה חסר פשר.

נסעתי לפראג.